

УДК 346

Пономаренко Михайло Віталійович
доктор філософії з права,
старший викладач кафедри міжнародного
та приватного права
Київський університет права
НАН України
ORCID: 0000-0001-7509-5516

Кикоть Павло Валерійович
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри приватного права
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: 0000-0001-7818-8267

<https://doi.org/10.25313/3083-7774-2026-4-13>

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ СТРАХУВАННЯ ТА ЗАХИСТУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ВІД ВОЄННИХ РИЗИКІВ: СИНЕРГІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА

Анотація. Вступ. Сучасний стан економіки України в умовах триваючої збройної агресії та підготовки до масштабної повноєнної відбудови вимагає принципово нових підходів до забезпечення безпеки іноземного капіталу. Потреби у відновленні, за оцінками Світового банку (RDNA4), станом на початок 2025 року сягнули \$524 млрд., а за прогнозами на 2026 рік можуть перевищити \$588 млрд. У цьому контексті страхування воєнних ризиків (War Risk Insurance – WRI) стає базовою передумовою для залучення приватних інвестицій, оскільки традиційні комерційні поліси містять стандартні застереження про виключення воєнних дій. Життєздатність інвестиційних проєктів залежить від синергії національних господарсько-правових інструментів та міжнародних гарантійних механізмів.

Мета. Метою статті є комплексний аналіз правової природи та ефективності існуючих механізмів страхування інвестицій від воєнних ризиків, дослідження новел національного законодавства (Закону № 3497-IX та Постанови КМУ № 1541) та міжнародних програм (MIGA, DFC) у 2025–2026 роках, а також визначення ролі стандарту повного захисту та безпеки в системі захисту прав інвесторів.

Матеріали і методи. Робота ґрунтується на аналізі Господарського процесуального кодексу України, Закону «Про режим іноземного інвестування», Постанови КМУ № 1541 (2025 р.) та міжнародних конвенцій. Використано методи системного аналізу, порівняльно-правовий метод та метод теоретичного узагальнення.

Результати. Проаналізовано роботу Експортно-кредитного агентства (ЕКА) України, мандат якого з 2024 року розширено на страхування прямих інвестицій. Детально розглянуто механізми, запроваджені Постановою КМУ № 1541 від 28 листопада 2025 року, що почали діяти з 1 січня 2026 року: пряма компенсація збитків (до 30 млн. грн для прифронтових територій) та відшкодування страхових премій. Встановлено, що міжнародні інституції, зокрема MIGA через SURE Trust Fund та DFC через перестраховальні механізми, створюють необхідну глибину ринку. Доведено, що стандарт повного захисту та безпеки (FPS) у міжнародному праві трансформується в обов'язок держави забезпечити інвестору доступ до ефективних фінансових інструментів мінімізації ризиків.

Перспективи. Подальші дослідження будуть зосереджені на аналізі законопроекту № 12372 «Про систему страхування воєнних ризиків» та розробці моделі суброгації для міжнародних страховиків у господарському процесі України.

Ключові слова: господарське право, господарський процес, інвестиційний арбітраж, міжнародне економічне та інвестиційне право, арбітражні практики, глобальні інвестиційні інституції, прямі іноземні інвестиції, страхування ризиків.

Copyright © The Author(s).

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Постановка проблеми. Сучасний стан глобальної економіки та геополітична турбулентність диктують нові вимоги до архітектури безпеки капіталу. Для України, яка перебуває у фазі активної відсічі збройній агресії та одночасному розгортанні масштабних програм відновлення, створення бездоганних правових механізмів захисту інвесторів є питанням не лише економічного виживання, а й національної безпеки. Світовий банк, базуючись на звіті RDNA4, оцінює потреби у відбудові у суму, що перевищує 580 мільярдів доларів США [18]. У цьому контексті міжнародний інвестиційний арбітраж (ISDS) виступає як ключовий інституційний запобіжник, проте його ефективність прямо детермінована рівнем синергії з національною судовою системою та інструментами страхування воєнних ризиків. Від проарбітражної позиції господарських судів залежить, чи перетвориться арбітражне рішення на реальний актив, здатний стимулювати приплив приватного капіталу в умовах гібридних загроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний фундамент взаємодії національного судочинства та міжнародного арбітражу закладено у працях О. П. Подцерковного [6] та О. А. Біляневич [2], які обґрунтували концепцію автономії арбітражної угоди. Вагомий внесок у формування сучасної проарбітражної парадигми Верховного Суду зроблено у наукових розвідках О. Р. Кібенко [4], де арбітражне застереження аналізується як самостійний процесуальний договір. Питання етимологічного розмежування «воєнних» ризиків та їх страхування ґрунтовно досліджено М. М. Александровою [1] та І. Приймак [9]. Міжнародні стандарти «повного захисту і безпеки» (FPS) у світлі новітніх загроз, зокрема кібератак, розкриті Д. Коллінзом [16], а проблематика «lawfare» та застосування двосторонніх договорів (BIT) в умовах війни проаналізована Р. Веллхаузен [17]. Доктринальні підходи до форс-мажору та припинення договорів внаслідок конфліктів висвітлені у працях Ю. Зріліча [19; 20]. Процесуальні форми реституції та компенсації досліджує М. Медведева [5], а трансформацію арбітражу у бік багатостороннього суду — М. Бунгенберг [15]. Разом з тим, потребує глибшого аналізу механізм взаємодії національних страхових виплат із міжнародними лімітами криз призму оновленого законодавства 2025–2026 років.

Формулювання цілей статті. Метою статті є системне дослідження ролі господарських судів як інституційного гаранта синергії національних господарсько-правових інструментів (зокрема, страхування через ЕКА) та міжнародних арбітражних стандартів захисту інвестицій від воєнних ризиків.

Виклад основного матеріалу. У сучасній доктрині господарського права захист інвестицій розглядається як комплексна динамічна система, що базується на Законах України «Про режим іноземного інвестування» [13], «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями» [11] та спеціальному законодавстві про Експортно-кредитне агентство (ЕКА). Станом на початок 2026 року законодавчий ландшафт суттєво трансформувався: прийняття Постанови КМУ № 1541 [8] та оновлення мандату ЕКА дозволили інтегрувати національні гарантії (компенсація збитків) із міжнародними інструментами MIGA та DFC, що покривають до 90% вартості проектів [1; 9]. Це створює багаторівневий «страховий щит», ефективність якого, втім, закономірно залежить від процесуальної спроможності інвестора захистити свої права у нейтральному форумі. Така синергія між державними програмами та міжнародним перестрахуванням мінімізує політичні ризики, перетворюючи теоретичні преференції на ліквідні інструменти фінансової безпеки, що стимулює капіталозаміщення в стратегічних секторах економіки.

Фундаментальним зрушенням у правозастосовчій практиці став висновок Об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 15.03.2024 у справі № 911/1766/22 [7]. Суд визначив, що арбітражна угода за своєю природою є автономним процесуальним договором [4]. Такий підхід легітимізує принцип separability, що унеможливлює блокування захисту інвестора через ініціювання штучних позовів про недійсність основного контракту. Господарські суди, імплементуючи цю позицію, забезпечують життєздатність арбітражного розгляду навіть у ситуаціях, коли державні органи намагаються оспорити компетенцію трибуналу з формальних підстав. Це зміцнює презумпцію арбітрабельності спорів: дефектність або матеріальна нікчемність основної угоди більше не спричиняє автоматичний параліч юрисдикційного механізму, обраного сторонами, що відповідає імперативам світових стандартів комерційного арбітражу.

Окрему увагу в контексті воєнного стану приділено стандартам «справедливого і рівного ставлення» (FET) та «повного захисту і безпеки» (FPS). Як зазначають Д. Коллінз та Ю. Зріліч, в умовах війни держава зобов'язана виявляти «належну обачність» (due diligence), обсяг якої безпосередньо корелюється з її реальними ресурсами [16; 19]. Господарські суди України відіграють тут критичну роль, забезпечуючи виконання допоміжних функцій: від вжиття заходів забезпечення позову до сприяння у зборі та верифікації доказів руйнувань, що є необхідним для детермінації quantum (розміру збитків) у міжнародних трибуналах. Судова підтримка процесу фіксації юридичних фактів у зоні збройного конфлікту та подальша легітимізація звітів про ретроспективну оцінку шкоди стають ключовими для верифікації претензій на транснаціональному рівні, де національний суд виступає інституційним фундаментом для реалізації глобальної концепції правосуддя.

Однак сучасна інтерпретація стандарту FPS у міжнародному інвестиційному праві розширюється: тепер він охоплює не лише фізичну безпеку активів, а й обов'язок держави створити ефективну регуляторну

та фінансову інфраструктуру для мінімізації наслідків конфлікту. Таким чином, наявність функціонуючої системи страхування воєнних ризиків стає частиною виконання державою своїх міжнародних зобов'язань перед інвесторами. Інституціоналізація системи страхування воєнних ризиків перестає бути виключно прерогативою приватного сектору, трансформуючись у складову позитивних зобов'язань держави згідно з двосторонніми інвестиційними договорами (BITs). Держава, яка виступає реципієнтом капіталу в умовах геополітичної нестабільності, зобов'язана впроваджувати превентивні фінансові інструменти, що забезпечують безперервність бізнес-процесів. Таким чином, нормативно-правове забезпечення функціонування страхових пулів та залучення міжнародних гарантійних інституцій розглядається як необхідна передумова виконання стандарту FPS у його сучасному, телеологічному тлумаченні.

З погляду міжнародного арбітражного процесу, неспроможність суверена сформувати ефективну інфраструктуру для управління воєнними ризиками створює підстави для виникнення деліктної відповідальності на міжнародному рівні. Коли держава ігнорує необхідність створення нормативної бази для хеджування специфічних ризиків конфлікту, вона фактично позбавляє інвестора засобів правового захисту від неминучих майнових втрат. Відтак, наявність функціонуючої національної системи страхування та перестрахування виступає юридичним критерієм оцінки добросовісності держави у виконанні її міжнародних зобов'язань щодо стабілізації інвестиційного клімату.

Отже, сучасна доктрина інвестиційного права інтегрує фінансову стійкість у дефініцію безпеки. Стандарт FPS у XXI столітті вимагає від держави-реципієнта активних дій щодо розбудови фінансової архітектури резистентності, де страхування воєнних ризиків стає ключовим елементом правового режиму захисту іноземних інвестицій. Такий підхід забезпечує паритет інтересів суверена та інвестора, переводячи дискурс із площини випадкових втрат у площину прогнозованого та юридично захищеного управління кризовими явищами.

Проте ключовою перепоною залишається інституційний конфлікт навколо концепції «публічного порядку» та суверенного імунітету. Попри прогресивні кроки, стаття 79 Закону про МПП все ще створює ризики перетворення рішень ICSID на *nudum ius* (голий титул), позбавлений механізму реального виконання через імунітет державної власності [12]. Станом на 2026 рік стратегічним завданням є законодавче обмеження імунітету держави-агресора для забезпечення виконуваності рішень за рахунок заморожених активів, що вимагає від господарських судів високого рівня кваліфікації у питаннях транскордонного права. Еволюція доктрини від абсолютного імунітету до функціонального дозволить подолати правовий вакуум, у якому суб'єктивне право на реституцію чи компенсацію стикається з нездоланими процедурними бар'єрами виконавчого провадження.

Взаємодія національних програм субсидування страхових премій із міжнародними перестраховими лімітами (Lloyd's Facility) потребує чіткої процесуальної підтримки. У разі виникнення спорів щодо виплат, господарський суд має виступати гарантом того, що арбітражне застереження у договорі страхування буде дотримане, а національні інтереси не будуть використані як універсальний інструмент для уникнення фінансових зобов'язань перед інвестором. Правова визначеність у сфері страхування воєнних ризиків є фундаментальним індикатором зрілості правової системи, оскільки стійкість перестрахових ланцюгів безпосередньо залежить від передбачуваності рішень національної юрисдикції та її спроможності відмовитися від вузького протекціоністського тлумачення норм публічного порядку на користь інвестиційної привабливості та міжнародного авторитету держави.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Роль господарських судів у забезпеченні ефективності функціонування інституту міжнародного інвестиційного арбітражу в Україні зазнала фундаментальної парадигмальної трансформації: від пасивного формально-юридичного контролю до активної реалізації доктрини сприяння арбітражу (*pro-arbitration approach*). Утвердження в судовій практиці протягом 2024–2025 років концепції автономності арбітражної угоди як самостійного процесуального договору створило дієвий правовий бар'єр проти процесуальних диверсій, спрямованих на паралізацію юрисдикційного механізму. Сучасна конвергенція інструментарію національного господарського права, зокрема через оновлений мандат Експортно-кредитного агентства, із принципами міжнародного інвестиційного права формує цілісний захисний контур, що є критичною передумовою для інтенсифікації інвестиційних процесів у межах повоєнного відновлення.

Проте подальша еволюція інвестиційного правосуддя безпосередньо корелюється із розв'язанням доктринальних колізій щодо абсолютного характеру державного імунітету та уніфікацією критеріїв інтерпретації застереження про «публічний порядок». Стратегічним пріоритетом на 2026 рік вбачається імплементація концепції функціонального (обмеженого) імунітету, що забезпечить інвесторам реальну можливість звернення стягнення на активи, задіяні у комерційній діяльності, запобігаючи трансформації арбітражних рішень у *nudum ius*. Це вимагає від вітчизняної господарської юрисдикції відмови від консервативних інтерпретацій суверенітету на користь його сучасної динамічної моделі, адаптованої до умов глобального транскордонного обігу капіталу.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є розробка комплексних механізмів координації міжнародних арбітражних процедур із діяльністю Міжнародного реєстру збитків (м. Гаага) задля забезпечення преюдиціальної взаємопов'язаності та недопущення подвійної реституції. Особливої уваги потребує детермінація стандартів *due diligence* держави у сфері захисту цифрових активів від гібридних загроз, що розширює традиційний зміст стандарту повного захисту та безпеки (*FPS*). Резюмуючи, зазначимо, що лише через подолання протекціоністських підходів та підвищення глобальної правової конкурентоспроможності Україна здатна верифікувати статус надійної юрисдикції, а господарське судочинство — утвердитися в ролі інтелектуального гаранта стабільності інвестиційних правовідносин.

Перспективи подальших наукових розвідок. Фундаментальним викликом для юридичної науки залишається переосмислення ст. 79 Закону України «Про міжнародне приватне право». Подальші розвідки мають бути спрямовані на розробку **теорії функціонального (обмеженого) імунітету**, яка дозволила б диференціювати *acta jure imperii* (дії держави як суверена) та *acta jure gestionis* (дії держави як суб'єкта комерційних відносин). Науковий пошук має зосередитися на обґрунтуванні правових підстав для звернення стягнення на суверенні активи держави-агресора, зокрема на кошти центральних банків та майно державних корпорацій, що використовуються для фінансування збройної агресії. Це потребує аналізу сумісності таких кроків із нормами міжнародного звичаєвого права та практикою Суду ООН. Створення **Міжнародного Реєстру збитків (RD4U)** у Гаазі відкриває нове поле для досліджень процесуальної комплементарності. Наукового аналізу потребує питання: чи може остаточне рішення інвестиційного арбітражу (Tribunal Award) розглядатися як преюдиційне підтвердження факту та розміру шкоди для компенсаційної комісії? Дослідження мають виявити механізми запобігання «подвійному відшкодуванню» (double recovery) та встановити правову природу взаємодії між класичним арбітражем за двосторонніми угодами (BIT) та новоствореними багатосторонніми інструментами *ad hoc*.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ВНЕСОК АВТОРІВ: Усі автори зробили внесок порівну.

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Александрова М. М. Зміст воєнних ризиків у страхуванні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/187.pdf> (дата звернення: 25.02.2026).
2. Беяневич О. А., Подцерковний О. П. Щодо зарахування однорідних вимог під час приведення до виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу. *Економіка та право*. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.04.003>
3. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 25.02.2026).
4. Кібенко О. Р. Розмежування юрисдикції господарських судів та міжнародного комерційного арбітражу. *XII Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І. Г. Побірченка*. 2025. № 4. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_Gosp_syd_mighnar_arbitr.pdf (дата звернення: 25.02.2026).
5. Медведева М. Міжнародний компенсаційний механізм як засіб реалізації міжнародно-правової відповідальності Росії за шкоду, завдану внаслідок її збройної агресії проти України. *Право України*. 2024. № 2. С. 5–18. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/j-pdf/prukr_2024_2_7.pdf (дата звернення: 25.02.2026).
6. Подцерковний О. П. Господарське право : підручник. Одеса : Фенікс, 2023. 612 с.
7. Постанова Об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 15.03.2024 у справі № 911/1766/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121725661> (дата звернення: 25.02.2026).
8. Про деякі питання надання часткової компенсації вартості майна суб'єктів господарювання, знищеного чи пошкодженого внаслідок збройної агресії Російської Федерації, а також часткової компенсації страхових премій за договорами страхування від воєнних ризиків : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.11.2025 № 1541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1541-2025-%D0%BF> (дата звернення: 25.02.2026).
9. Приймак І., Тимків Н. Страхування інвестицій від воєнних ризиків: сутність, необхідність та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-18>
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізмів інвестиційного арбітражу: проект Закону № 12141 від 21.10.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45080> (дата звернення: 25.02.2026).

11. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні : Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20> (дата звернення: 25.02.2026).
12. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> (дата звернення: 25.02.2026).
13. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр> (дата звернення: 25.02.2026).
14. Ткаченко А., Межеріцький Д. Механізми зниження інноваційно-інвестиційних ризиків у конфліктній економіці: досвід України. *Економічний вісник Донбасу*. 2026. Т. 83, № 1. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2026-1\(83\)-149-158](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2026-1(83)-149-158)
15. Bungenberg M., Reinisch A. From bilateral arbitral tribunals to a multilateral investment court. *European Yearbook of International Economic Law*. 2020. P. 1–50 URL: <http://library.oapen.org/handle/20.500.12657/23089> (дата звернення: 25.02.2026).
16. Collins D. Applying the Full Protection and Security Standard of International Investment Law to Digital Assets. *Journal of World Investment and Trade*. 2011. Vol. 12, Issue 2. DOI: <https://doi.org/10.1163/221190011X00184>
17. Wellhausen R. L., Peinhardt C. Adjudicating While Fighting: Political Implications of the Ukraine-Russia Bilateral Investment Treaty. *Perspectives on Politics*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1537592724002809>
18. World Bank Group. Ukraine Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). Washington, D.C., 2024. 176 p.
19. Zrilić J. Armed Conflict as Force Majeure in International Investment Law. *Manchester Journal of International Economic Law*. 2019. Vol. 16, Issue 1. URL: <https://www.citystgeorges.ac.uk/about/people/academics/jure-zrilic> (дата звернення: 25.02.2026).
20. Zrilić J. Armed Conflicts and the Law of Treaties: Recent Developments. *Japanese Yearbook of International Law*. 2022. Vol. 65. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4242811>

References

1. Aleksandrova, M. M. (2022). Zmist voiennykh ryzykiv u strakhuvanni [The content of military risks in insurance]. Retrieved from <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/187.pdf> [in Ukrainian].
2. Bielianevely, O. A., & Podtserkovnyi, O. P. (2024). Shchodo zarakhuvannia odnorodnykh vymoh pid chas pryvedenia do vykonannia rishen mizhnarodnoho komertsiiinoho arbitrazhu [Regarding the set-off of homogeneous claims during the enforcement of international commercial arbitration awards]. *Ekonomika ta pravo — Economics and Law*, 4, 3–14. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.04.003> [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (1991). *Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.11.1991 No. 1798-XII [Commercial Procedural Code of Ukraine: Law of Ukraine of 06.11.1991 No. 1798-XII]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> [in Ukrainian].
4. Kibenko, O. R. (2025). Rozmezhuvannia yurysdyksii hospodarskykh sudiv ta mizhnarodnoho komertsiiinoho arbitrazhu [Delimitation of jurisdiction between commercial courts and international commercial arbitration]. In *XII Mizhnarodni arbitrazhni chytannia pamiati akademika I. H. Pobirchenka — XII International Arbitration Readings in Memory of Academician I. H. Pobirchenko*. Retrieved from https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_Gosp_syd_mighnar_arbitr.pdf [in Ukrainian].
5. Medvedieva, M. (2024). Mizhnarodnyi kompensatsiinyi mekhanizm yak zasib realizatsii mizhnarodno-pravovoi vidpovidalnosti Rosii [International compensation mechanism as a means of implementing the international legal responsibility of Russia]. *Pravo Ukrainy — Law of Ukraine*, 2, 5–18. Retrieved from http://jnas.nbuv.gov.ua/j-pdf/prukr_2024_2_7.pdf [in Ukrainian].
6. Podtserkovnyi, O. P. (2023). *Hospodarske pravo [Commercial law]*. Odessa: Feniks [in Ukrainian].
7. Supreme Court of Ukraine. (2024). *Postanova Obiednanoi palaty Kasatsiinoi hospodarskoho sudu vid 15.03.2024 u spravi No. 911/1766/22 [Resolution of the United Chamber of the Commercial Cassation Court of 15.03.2024 in case No. 911/1766/22]*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121725661> [in Ukrainian].
8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025). *Postanova vid 28.11.2025 No. 1541 [Resolution of 28.11.2025 No. 1541]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1541-2025-%D0%BF> [in Ukrainian].
9. Pryimak, I., & Tymkiv, N. (2024). Strakhuvannia investytsii vid voiennykh ryzykiv: sutnist, neobkhidnist ta perspektyvy [Investment insurance against war risks: Essence, necessity and prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo — Economy and Society*, 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-18> [in Ukrainian].
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). *Proiekt Zakonu No. 12141 vid 21.10.2024 [Draft Law No. 12141 of 21.10.2024]*. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45080> [in Ukrainian].
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). *Pro derzhavnu pidtryмку investytsiinykh proiektiv iz znachnymy investytsiamy v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 17.12.2020 No. 1116-IX [On state support for investment projects with significant investments in Ukraine: Law of Ukraine of 17.12.2020 No. 1116-IX]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20> [in Ukrainian].

12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2005). *Pro mizhnarodne pryvatne pravo: Zakon Ukrainy vid 23.06.2005 No. 2709-IV* [On private international law: Law of Ukraine of 23.06.2005 No. 2709-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> [in Ukrainian].
13. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). *Pro rezhym inozemnoho investuvannia: Zakon Ukrainy vid 19.03.1996 No. 93/96-VR* [On the regime of foreign investment: Law of Ukraine of 19.03.1996 No. 93/96-VR]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр> [in Ukrainian].
14. Tkachenko, A., & Mezheryskyi, D. (2026). Mekhanizmy znyzhennia innovatsiino-investytsiinykh ryzykiv u konfliktanii ekonomitsi: dosvid Ukrainy [Mechanisms for reducing innovation and investment risks in a conflict economy: The experience of Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu — Economic Herald of the Donbas*, 83(1), 149–158. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2026-1\(83\)-149-158](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2026-1(83)-149-158) [in Ukrainian].
15. Bungenberg, M., & Reinisch, A. (2020). From bilateral arbitral tribunals to a multilateral investment court. *European Yearbook of International Economic Law*, 1–50. Retrieved from <http://library.oapen.org/handle/20.500.12657/23089>
16. Collins, D. (2011). Applying the full protection and security standard of international investment law to digital assets. *Journal of World Investment and Trade*, 12(2), 225–243. <https://doi.org/10.1163/221190011X00184>
17. Wellhausen, R. L., & Peinhardt, C. (2025). Adjudicating while fighting: Political implications of the Ukraine-Russia bilateral investment treaty. *Perspectives on Politics*. <https://doi.org/10.1017/S1537592724002809>
18. World Bank Group. (2024). *Ukraine third rapid damage and needs assessment (RDNA3)*. Washington, DC: World Bank Group.
19. Zrilić, J. (2019). Armed conflict as force majeure in international investment law. *Manchester Journal of International Economic Law*, 16(1), 28–56. Retrieved from <https://www.citystgeorges.ac.uk/about/people/academics/jure-zrilić>
20. Zrilić, J. (2022). Armed conflicts and the law of treaties: Recent developments. *Japanese Yearbook of International Law*, 65, 107–137. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4242811>

Дата першого надходження статті до видання: 22.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026

Дата публікації: 27.04.2026

Ponomarenko Mykhailo

*PhD in Law, Senior Lecturer at the
Department of International and Private Law
Kyiv University of Law of the National
Academy of Sciences of Ukraine*

Kykot Pavlo

*PhD in Law, Associate Professor,
Professor of the Department of Private Law
Kyiv National Economic University named
after Vadym Hetman*

LEGAL MECHANISMS FOR INSURANCE AND PROTECTION OF FOREIGN INVESTMENTS AGAINST WAR RISKS: SYNERGY OF NATIONAL ECONOMIC AND INTERNATIONAL INVESTMENT LAW

Summary. Introduction. The current state of Ukraine's economy under ongoing armed aggression and preparation for large-scale post-war reconstruction requires fundamentally new approaches to ensuring the security of foreign capital. Reconstruction needs, according to World Bank estimates (RDNA4), reached \$524 billion as of early 2025 and are projected to exceed \$588 billion by 2026. In this context, war risk insurance (WRI) becomes a basic prerequisite for attracting private investment, as traditional commercial policies contain standard clauses excluding military actions. The viability of investment projects depends on the synergy of national economic law instruments and international guarantee mechanisms.

Purpose. The purpose of the article is a comprehensive analysis of the legal nature and effectiveness of existing investment insurance mechanisms against war risks, the study of novelties in national legislation (Law No. 3497-IX and CMU Resolution No. 1541) and international programs (MIGA, DFC) in 2025–2026, and determining the role of the full protection and security standard in the investor protection system.

Materials and methods. The study is based on an analysis of the Economic Procedural Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On the Regime of Foreign Investment", Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1541 (2025), and international conventions. The research employs methods of systemic analysis, the comparative-legal method, and the method of theoretical generalization.

Results. The operation of the Export Credit Agency (ECA) of Ukraine, whose mandate since 2024 has been expanded to direct investment insurance, is analyzed. The mechanisms introduced by CMU Resolution No. 1541 of November 28, 2025, which came into force on January 1, 2026, are examined in detail: direct damage compensation (up to UAH 30 million for frontline territories) and insurance premium reimbursement. It is established that international institutions, particularly MIGA through the SURE Trust Fund and DFC through reinsurance facilities, create the necessary market depth. It is proven that the full protection and security (FPS) standard in international law is transforming into a state's obligation to provide the investor with access to effective financial tools for risk minimization.

Discussion. Further research will focus on analyzing Draft Law No. 12372 "On the War Risk Insurance System" and developing a subrogation model for international insurers in Ukraine's economic process.

Key words: economic law, economic process, investment arbitration, international economic and investment law, arbitration practice, global investment institutions, foreign direct investment, risk insurance.